

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom
„Koroški Slovenec“,
Wien V., Margaretenplatz 7
Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Zinkovský Josip, Wien
V., Margaretenplatz 7.

List

za politiko, gospodarstvo
in prosveto

Izhaja vsako sredo.

Stane četrletno: K 5000.—

Za Jugoslavijo
četrletno: 25 Din.

Posamezna številka 700 kron.

Leto III.

Dunaj, 18. aprila 1923.

Št. 16.

Naš položaj.

Odkar živimo koroški Slovenci kot narodnostna manjšina v Avstriji, pogrešamo resnih poskusov, da bi se uredile razmere in zboljšal naš položaj. Upali in pričakovali smo, da se bo rešilo to pereče vprašanje ob priliki beograjskih pogajanj med zastopniki avstrijske in jugoslovanske vlade, ki so se vršila minulega meseca. Saj čakamo na tako rešitev že celih 2½ let — zaman. Naš list je tedaj opomnil merodajne kroge naj izpolnijo svojo dolžnost in dano obljubo, da koroških Slovencev ne bodo pozabili. In te obljube so ostale nerešene tudi po beograjskih pogajanjih.

V kolikor imamo upoglede iz časopisja, se je v Beogradu mnogo razpravljalo o položaju narodnostnih manjšin v Avstriji in v Jugoslaviji. Saj je to danes važno mednarodno vprašanje, ki povzroča mnogo sporov med državami. Dr. Seipel je bil o vsem dobro poučen, seve v smislu koroškega Heimatdiensta. Tudi se je nahajal v njegovem spremstvu svoječasni zastopnik v plebiscitni komisiji dr. Peter Pirkham. Beograjska vlada ni bila tako pripravljena. Zato je obveljalo stališče dr. Seipela, ki je trdil, da koroški Slovenci nimamo pritožb in da je pri nas vse v redu. Ravno isto, kar so trdili naši narodni nasprotniki na Koroškem že pred 10, 20 in več leti. Ni naša naloga raziskavati, kdo je zakrivil, da se ni izvedla resnica in da ni prišlo do končne ureditve naših manjšinskih zahtev. O tem se je marsikaj spregovorilo in razjasnilo po časopisju.

Kar se pa tiče dr. Seipelove izjave, da koroški Slovenci razven v zadevi privatnih šol nimamo pritožb in da vladajo med Slovenci in Nemci na Koroškem najboljši odnošaji, je to stara obrabljena fraza, ki z njo operirajo Nemci, samo da prikrijejo resnico in varajo

javnost. Kakšen je naš položaj in kako „dobro“ se nam godi, nam pričajo najbolje poročila v „Koroškem Slovencu“ glede šol, zborovanj, ljudskega štetja, postopanja naših sodnij in oblasti itd.

Dovoljujemo se prav vliudno vprašati: Ali Heimatdienst in Heimatschutzverband res iz same ljubezni do nas razganjata slovenska zborovanja, napadajata Slovence in jim kratita vsako državljansko pravico, kakor se je to dogodilo zopet na velikonočni ponedeljek v Grebinju? Je-li morda v smislu mirovne pogodbe in varstva manjšin, ako celovška vlada na opetovane prošnje in zahteve ne dovoli slovenskih šol in noče upeljati na željo starišev slovenskega pouka v ljudskih šolah? Ali smatra državni kancler na Koroškem vse v redu, ako so oblasti po plebiscitu odstavile slovenske delavce, nastavljenice, uradnike, učitelje in duhovnike ter jim s tem odvzele vsako eksistenco na domači zemlji? Kako hoče dunajska vlada zagovarjati, da se izganjajo Slovenci domačini iz dežele, zato pa na vseh mestih nastavljajo sami Nemci, tujci, ki so avtohtonemu slovenskemu prebivalstvu večinoma sovražni? Kako se vse to ujema z določbami mirovne pogodbe in z obljubami koroškega deželnega zbora od 28. septembra 1920? Odgovori na ta vprašanja bi sliko o razmerah slovenske manjšine na Koroškem, kakor jo je podal dr. Seipel v Beogradu bistveno izpremenili. Resnica in pravica nad vse! To je, kar mi zahtevamo.

Po st.-germainski mirovni pogodbi (odstavek V.; varstvo manjšin) imajo vse države, ki so članice Zveze narodov pravico „vrhovni svet na kršitev ali na nevarnost kršitve katerikoli teh obveznosti opozoriti...“ S tem je izrečeno, da je dotična država, ki je na ohranitvi kake narodnostne manjšine zain-

teresirana tudi opravičena, zagovarjati njene interese. Nemška Avstrija se brezdvomno zelo zanima za usodo Nemcev v Jugoslaviji. Da njilove pravice niso prikrajšane, nam pričajo volitve v narodno skupščino, pri katerih so dobili Nemci 8 poslancev. Ali bo tudi Jugoslavija storila svojo dolžnost napram njenim manjšinam v Avstriji in izpolnila dano obljubo? Beograjska pogajanja našega položaja niso prav nič izboljšala.

Regulacija Drave in po krivici odvzeta zemljišča.

V smislu dež. posave z 27. aprila 1884 in instrukcije z dne 22. septembra 1886 se je v letih 1885 do nekako 1900 regulirala Drava. „Drava je svoja frava.“ se je večkrat reklo, teče tam, kjer ona hoče, ne pa tam, kjer hoče človeški um. Po regulaciji so Dravo prisilili, da mora ostati v svoji strugi. Ta uravnava Drave je gotovo bila in je še koristna. A godile so se pri tej priložnosti posestnikom ob Dravi tudi krivice, ker se ni vedno postopalo po veljavnih zakonih in obstoječih predpisih. Naprošen, da bi o tej stvari poročil kaj v „Koroškem Slovencu“ in da dotičnim posestnikom mogoče navodila, kaj naj ukrenejo in kam naj se obrnejo, hočem s tem na kratko ustreči. Navedem predvsem slučaj, kjer se je zgodila dotičnim posestnikom gotova krivica. Nad železniškim mostom blizu postajališča Tinje—Kamen, nekako pod vasjo Zagorje, se je regulirala Drava v letih 1889 in 1890, spodaj pod mostom pa l. 1892 in 1893. Dravo so obdali na obeh bregovih z zidom, na strani proti Mali vasi in Kamenu pa so pustili tri odprtine, več metrov široke, skozi katere je Drava pri povodnji drla v bližnji log. ponjavljala in trga-

PODLISTEK

Kako je nastala Kvorparska skala?

(Po narodni pripovedki zapisal Josip Križman.)

Pod sivim, večnolepim Obirjem, kraljem Podjanskim, stoji na griču moja rojstna vas. Rad sem hodil na rob konec vase ter gledal v dolino. Lep razgled se mi je odpiral. Na jugu pod našo vasjo teče hči skalnate Kočne, reka Bela. Ob lepem vremenu sem te tako ljubil, ti moja žuboreča Bela! Veselo so „cinglali“ ob tihih večerih tvoji valovi... Ob nevihti in dežju pa si se plazila kakor rujava kača srdita, jezna proti materi Dravi. Tam, kjer se steka Bela v Dravo, se na zapadni strani dviga nad 800 m visoka Prošica.

Lepa dolinica se širi med Prošico in Šentvidsko goro. To je Mohliško polje, ki ima svoje ime po kraju Mohličje. Hiše so v Mohličah lepo bele in čedno zidane. Lepa, stara cerkev se svetli že od daleč. Mohliška farna cerkev je posvečena sv. Pavlu, ki je imel grad v Prošici. Skalovje Prošice pada navpično proti Dravi in Mohličam. Kot deček sem te pečine gledal vedno z neko tajno grozo. Zdelo se mi je, da imajo te skale oči in živé. Nekatere od teh pečin so res grozne in fantastične. Razne oblike imajo. Prav natanko lahko najdeš cerkev z zvonikom, grad sv. Pavla, turško glavo in še druge. Mene se je zdela posebno čudna ska-

la, kateri pravijo „Kvorparska peč“. Kot mali šolarček sem bil silno radoveden. Mnogokrat sem iskal z očmi „Kvorparsko peč“. Natančno se vidi vrh te skale ravno nasproti mohliški cerkvi. Sama štrli in kaže proti nebu svoj „kvorp“. Čudno, taka ni nobena skala v Prošici. To mora biti nekaj posebnega! Res je, bratje in rojaki. Poslušajte povest, kako je nastala „Kvorparska peč“.

Bilo je na dan sv. apostolov Petra in Pavla. To je gotovo velik praznik! Moja stara mati mi je ta dan vedno rekla: „Pepček, danes grejo še kače na drevo!“

V Mohličah so se na vse zgodaj oglasili zvonovi. Možnarji so pokali, da se je „grudilo“ daleč do Celovca. Kmetje, kmetice, fantje in dekleta so prihajali od vseh strani. Nekateri so molili rožni venec, a drugi so zopet molče korakali zatopljeni v svete misli. V Mohličah so peli lepe slovenske pesmi. Takrat je bilo v tem kraju še vse slovensko. Mohliški fantje so bili korajžni in veseli. Imeli so gamspont ali pa „šnajde“ za klobukom. Postavili so se v kratkih hlačah in „štikanih lajbičih“ pod lipo, ki stoji pred cerkvijo.

Pa pustimo ljudi pri cerkvi in pridimo po beli cesti skozi Goriče in čez Gališki most do Prošice. Od Gališkega mosta — kake četrte ure daleč — sedi ob cesti mlad mož. Kaj neki dela? Berači li morda za milodare? Ne, on dela Kvorpe ali jerbese. Mimo tega moža hodijo

ljudje v cerkev. Vsi hitijo ta veliki praznik v Mohličje. Mimo pride star možiček doma iz Grabštanja in reče: „Za božjo voljo, kvorpar, pojdi danes vendar v cerkev in ne delaj na tako svet dan. Ne dajaj ljudem pohujšanja! Pusti svoje jerbese! Pojdi, greva v Mohličje k maši!“

Kvorpar pa starega možička še pogledal ni. Jezno je pljunil pred se in delal dalje. Ko je bil starček šel nekoliko naprej, pa zavpije kvorpar za njim: „Ti kluse staro — glej, da ti ne polomim tvoja rebra — švega švegasta!“

Mnogo ljudi je šlo mimo kvorparja. Marsikdo mu je rekel, naj gre vsaj k velikemu maši v Mohličje. Mož se za opomine ljudi ni brigal in delal je dalje, pod Prošico sedeč. Vzel je „brento“ iz svoje torbe in prav pošteno srknil „hudičevega olja“, šnopsa.

V Mohličah se je začela velika maša. Zvonilo je z velikim zvonom, a vmes so pokali možnarji. Kvorpar je ostal sam ob cesti. Vse je bilo sedaj v mohliški cerkvi.

Začelo se je povzdigovanje. Kvorpar je delal dalje in ni snel klobuka. Ko je vdružil pozvonilo, se strese zemlja pod njim. Majhen kamen, na katerem je sedel, začne rasti. Kvorpar tega še opaziti ni mogel, tako strašno hitro se je to zgodilo. Kamen postaja visok. Več metrov je že zrastel. Sedaj kvorpar še le opazi, kaj se godi pod njim. Bil pa je že visoko. Ni mogel več skočiti dol in začel je klicati na

